

50 GODINA MUZIČKOG BIENNALA ZAGREB: VELIKI PROJEKT GLAZBENE SCENE U PET GRADOVA

Začudnost za sjećanje

Jubilarno izdanje MBZ-a posvećeno je podjednako prošlosti i današnjici i iz temelja obilježeno pluralizmom: pozornica, medija i izraza

Proslava jubileja počinje. Pola je stoljeća Muzičkog biennala Zagreb, utemeljena 1961. festivala koji je grad upisao na kartu važnih manifestacija suvremene glazbe u svijetu. U svom ovogodišnjem 26. izdanju slavljenski program Biennala u jedanaest dana, od 7. pa sve do 17. travnja, priprema čak 35 programa. K tome je drugi put nakon 2005. ponovno domaćin Svjetskim danima nove glazbe ISCM-a (Međunarodnog društva za suvremenu glazbu), koji svake godine mijenjaju mjesto održavanja. Kao i prije šest godina, udruženi festivali nastojat će donijeti presjek recentnoga glazbenog stvaralaštva od elektronike do djela nastalih za klasične ansamble, od onih svježije pisanih za barokni instrumentarij ili tamburaški sastav do instalacija po cijelom gradu. Jedna od njih kao da simbolično govori da je vrijeme buđenja za jubilarni festival. *„Wachet auf... die Stimme! (... Probudite se... Glas!)“* naziv je instalacije mladog estonskog umjetnika Ūla Krigula, koja se sastoji od stotinu budilica u predvorju koncertne dvorane Lisinski, koje će se oglašavati desetak minuta uoči svakog koncerta. Svi su bili pozvani da daruju svoje stare mehaničke ili digitalne budilice i tako sudjeluju u Krigulovoj bijenalskoj instalaciji, koja je prvi put bila postavljena u Talinu.

Osim novog i najnovijeg, Biennale pola stoljeća od utemeljenja obilježava i uvrštavanjem presjeka antologijskih bijenalskih skladbi u programe pojedinih koncerata i izborom djela skladatelja koji su tijekom godina bili neizostavni. Tako će već otvaranje 7. travnja u velikoj dvorani Lisinski obilježiti upravo takav program, ali u izvedbi mladih. Zbor i orkestar Muzičke akademije, solistica, pijanistica Jelena Pavić pod ravnanjem dirigenta Mladena Tarbuka izvode djela dvojice bijenalskih veterana – Ive Maleca i Milka Kelemena, osnivača prema čijoj je ideji festival i pokrenut, te antologijsku *Simfoniju psalama* Igora Stravinskog, koja je već odavna postala dijelom redovitih koncertnih repertoara. Dan uoči početka, u prizemlju Muzeja suvremene umjetnosti, uz obljetnicu se otvara izložba raznolike bijenalske građe *Knjižnica slika / Image Library*. Seadeta Midžić, autorica izložbe, ističe da je želja bila multimedijsku izložbu postaviti oko

ključnih ideja, suprotstaviti različite discipline i dokumente od crteža do audiovizualnih, koja bi u skromnom formatu bila poput skice dosadašnjih iskustava. Biennale je i za one koji na njega ne zalaze u gradu godinama prepoznatljiv po svom logotipu crvenih i plavih kvadratića i krugova. Njegov dugovječni vizualni identitet je još 1981. osmislio nagradivani hrvatski dizajner Boris Ljubičić u suradnji sa skladateljima Stanom Horvatom i Igorom Kuljerićem, kvadratiće i kružice koji se mogu odsvirati. Za ovogodišnje izdanje oni su poput pečata ispod vila na starinskom biciklu.

Tema prošloga Biennala bio je odnos umjetnosti i politike, a ove je godine obljetnica nametnula svoje okvire pa je tematsku odrednicu valjalo povezati s njom. Ideja da se ponovi program prvog festivala iz 1961. morala je ubrzo biti napuštena jer je tada samo zagrebački HNK udomio čak četiri produkcije, što bi danas bilo neizvedivo. Tako se na kraju iskristalizirala tema *Mirabilia Memorabilia*. Umjetnički direktor Berislav Šipuš u razgovoru na bijenalskim internetskim stranicama kaže: „Odlučili smo spojiti naslov jedne Kelemenove skladbe, *Mirabilia* (što znači čuđenje, odnosno začudnost, karakteristika koja bi se mogla pripisati suvremenoj glazbi), s nečim što odražava sjećanje, odnosno nešto što se referira na pedesetu godišnjicu Biennala.“

■ Bijenalska scena u hrvatskim gradovima

Najveći bijenalski projekt čine praiizvedbe pet novih glazbenoscenskih djela naručenih od hrvatskih skladatelja – tri opere i dva baleta – u suradnji s pet HNK u Zagrebu, Rijeci, Splitu, Osijeku i Varaždinu. Festival se širi izvan Za-

Seletkovića u koreografiji Martina Müllera. Dodaju li se tom popisu i tri glazbeno-plesne predstave u Zagrebačkom plesnom centru – *Venus in Furs – Dim Fairy* Christiana Fennesza, *Game of War* Damira Bartola Indoša i Helge Hinteregger te *Manual / IBM1401/ Korisnički priručnik* Erne Omarsdottir i Jóhanna Jóhannssona ostvarenih u tradicionalnoj suradnji s Multimedijskim institutom MAMA – glazbena scena nameće se u prvi plan.

Cijela bi se knjiga mogla uvezati od prepiska Sanje Drakulić i Mire Gavran, debitanta u pisanju libreta, a nakupili su se i mnogi sati telefonskih razgovora. Opera *Kraljevi i konjušari* prema Gavranovoj u nas neizvedenoj drami, na čiju je pripremu prionuo cijeli ansambl osječkog HNK na čelu s redateljem Robertom Rapo-

5. bijenalskih početaka u Dvorani Istra: Venceslav Holjevac otvara prvi Biennale

njom i mladim dirigentom Filipom Pavišićem, prava je velika opera. Jer prilika da se dobije narudžba za operu tako je rijetka da je valja iskoristiti, kaže autorica. Radnja je smještena u 10. stoljeće, a mjesto radnje dvor izmišljenoga kralja Maruna. U srednjovjekovnim ljubavnim i političkim spletkama zacijelo ima aktualnosti, jer u manifestacijama dražesne ljudske naravi nismo daleko odmaknuli. Potencijani su hitovi i opere na dobro znane i voljene predloške – Skenderova *Šuma Striborova* u Rijeci i *Marsal* Silvija Foretića u Splitu. Ideja o operi prema bajci Ivane Brlić Mažuranić potječe otprilike tri godine, od suradnje Skendera i Prohića na Monteverdijevu *Orfeju*. U operi-bajci za velike i male koja će biti praiizvedena pod ravnanjem Nade Matošević Orešković neće biti klasičnih dueta ni terceta, jedna je klasična zborna scena povjerena Domaćima, a jedine, završne, arije Majci i Striboru, opisuje Skender.

Još kada je vidio Brešanov film Silvio Foretić pomislio je kako bi to mogla biti zgodna opera, a Brešanu se ideja svidjela. Složio je scenarij, a skladatelj napisao libreto u kojem je, kaže, morao izbaciti dijalekt jer je neprikladan operi, ali i psovke koje pristaju dramskom tekstu, ali ne i pjevanju. Splitski operni ansambl priprema *Marsala* pod vodstvom dirigenta Ive Lipanovića i u redateljskom postavu Marija Kovača. Kako varaždinski HNK nema orkestra, Đurovićeva glazba za balet *Zovem se Nitko. Nitko Nitko* potpuno je elektronička, u mediju u kojem se osjeća kao kod kuće. Đurovićeva iskustva sa scenskom glazbom, ponajprije u predstavi *Ovo bi mogla biti moja ulica* u ZKM-u posvećenoj Luki Ritzu, vodi ga dalje u temu koja se umjetnički suprotstavlja nasilju. Dramaturgiju baleta razradila je Irena Čurik vodeći se idejom suprematizma, umjetničkog pravca s početka 20. stoljeća koja se bavi prevlaću, integracijom pojedinca i pojedinačnog mišljenja u grupno, vođeno ideologijom. Biennale završava s baletnim ansablom zagrebačkoga HNK, s još jednim glazbenoscenskim djelom, *novim zračnim svijetom* – baletom *Air* Krešimira Seletkovića nastalom u suradnji s Martinom Müllerom, koreografom međunarodnog ugleda. Škrtna riječima, Seletković misli da je govoriti o potpuno apstraktnom sadržaju

suvišno. Šesnaest instrumentalista Ansambla Cantus pod vodstvom Berislava Šipuša uz elektroničke dodatke s medija bit će u orkestralnoj rupi. *Air* je zrcalo. Zrcalo duha i duše, zapisuje Seletković, a Müller je autor predložka u trinaest slika čiji je cilj slaviti zrak i izraziti fascinaciju disanjem, življenjem... Slike povezuje motiv Vrane koji se provlači legendama diljem svijeta.

■ Bogatstvo glazbenih nescenskih djela

Pogled unatrag na 25 bijenalskih godišta donosi važna klavirska djela 20. stoljeća. Pijanisti Katarina Krpan, Damir Gregurić i klavirski duo D&B – Dubravka Vukalović i Bruno Vlahek – izvest će na svojim koncertima Ligetijeve *Etide*,

Treću sonatu Pierrea Bouleza i Messiaenove *Vijezje amena*. LP klavirski duo iz Beograda (Sonja Lončar i Andrija Pavlović) u mješovitim programima donose djela Cagea i Stockhausenovu *Mantru*. Ljubitelji orkestralnog zvuka očekuju koncerti domaćeg Simfonijskog orkestra HRT-a i dirigenta Luce Pfaffa s djelima Horvata, Devčića, Milice Dorđević i Katarine Leyman te Zagrebačke filharmonije pod vodstvom Krzysztofa Pendereckog, u čijem je Koncertu za rog i orkestar solistička dionica povjerena našem proslavljenom hornistu Radovanu Vlatkoviću, kojem je djelo i posvećeno. Na programu je i praiizvedba *Simfonije* Srečka Bradića te djela Josipovića i Sakača. Zanimljiva su dakako i gostovanja Filharmonije Witold Lutosławski iz Wroclawa, koja pod vodstvom Tončija Bilića, osim djela skladatelja po kojemu je Filharmonija dobila ime, izvodi i djela Igora Kuljerića, te Orkestra Zaklade veronske Arene pod vodstvom Marka Letonje s djelima Berija, Gelentea, Maderne, Corala i Šipuša te na kraju Plovdivske filharmonije s dirigentom Dianom Čobanovim.

Jedanaest bijenalskih dana odvijat će se prostorima dvorane Lisinski, gdje u noćnom terminu stižu i stari znanci, ansambl Zeitkratzer, Zagrebačkoga plesnog centra, Studija Bajsić HRT-a, HNK-ova u pet gradova te Muzeja Mimara, koji je od nedjelje do petka u popodnevnom satima ekskluzivni prostor Svjetskih dana glazbe, koje je još 1921. godine u Salzburgu pokrenulo Međunarodno društvo za suvremenu glazbu. Među četiristotinjak prijavljenih skladbi stručni je ocjenjivački sud odabrao sedamdesetak djela. Za izvedbe su zaduženi ponajbolji domaći ansambl poput Zagrebačkog kvarteta saksofona, Kvarteta tuba XL, biNg banga, Simfonijskog puhačkog orkestra OSRH, Zagrebačkih solista, Djevojačkog zbora Zvezdice... Gostuju i Ansambl Ossian, a suvremenu Glazbu za barokni orkestar Ermana Özdemira stiže iz Turske. Najavljeni je i da će se rad članova žirija provjeriti i koncertom njihovih djela. Ponuda je obilna i šarolika u spoju isječaka antologije prošlog stoljeća sa sasvim svježim u nizu praiizvedbi pa će svaki posjetilac zasigurno pronaći ono što mu je najzanimljivije.

MAJA STANETTI